

N:o 5.

Af herr **V. L. Moll**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående stämpelafgiften för bevis om insättning å depositions- och kapitalräkning.

I betänkande och förslag angående utvidgning af arfsbeskattningen samt utsträckt tillämpning af stämpelskatten, afgifvet den 27 oktober 1893 af därtill förordnade kommitterade, beräknades det finansiella utbytet af den utaf kommitterade föreslagna samt af 1894 års Riksdag godkända stämpelafgiften för bevis om insättning å depositions- och kapitalräkning hos banker och bankirer sålunda:

»Under år 1892 deponerade belopp:

i riksbanken	kr.	5,246,000: —
i enskilda sedelutgifvande banker och aktiebanker.	»	553,433,000: —
	Summa kr.	558,679,000: —

Härå belöpande stämpel efter $\frac{1}{2}$ per mille utgör 279,340 kr. Men med afseende å den omständighet, att för hvarje påbörjad tusental kronor skall erläggas samma stämpel som för fulla tusentalet och med inberäknande jämväl af stämpeln å belopp deponerade hos bankirer, antages förestående belopp kunna ökas med 20 % och denna inkomstitel således inbringa i rundt tal 335,000 kronor.»

Denna kommitterades beräkning lämnades af såväl föredragande departementschefen som af Riksdagen utan anmärkning.

I hvad mån har nu den sålunda gjorda beräkningen, af hvad den ifrågavarande stämpelafgiften kunde väntas inbringa, motsvarats af verkligheten?

Att gifva ett fullt exakt svar på denna fråga, lär icke vara möjligt. Men ett svar, som kommer det verkliga resultatet tämligen nära, torde dock kunna åstadkommas.

Enligt ur bankernas årsberättelser, hämtade eller direkt från bankerna beredvilligt lämnade uppgifter, hvilka i ett fåtal fall af underordnad betydelse blifvit genom approximativa siffror kompletterade, insattes under åren 1895—1902 (stämpelafgiften har som bekant utgått sedan den 1 januari 1895) på depositions- och kapitalräkningar hos riksbanken, de enskilda bankerna och aktiebankerna följande belopp:

1895	kr. 259,705,000
1896	» 214,345,000
1897	» 226,262,000
1898	» 235,180,000
1899	» 282,362,000
1900	» 267,432,000
1901	» 286,173,000
1902	» 252,269,000

Om på dessa belopp tillämpas ofvannämnda af kommitterade uppställda grunder för beräkning af inkomsten af den ifrågavarande stämpelafgiften, d. v. s. en afgift af $\frac{1}{2}$ per mille med tillägg af 20 %, så skulle denna stämpelafgift hafva inbringat åt statskassan år:

1895	kr. 155,823
1896	» 128,607
1897	» 135,757
1898	» 141,108
1899	» 169,417
1900	» 160,459
1901	» 171,704
1902	» 151,361

Här bör framhållas, att förestående siffror af flera orsaker kunna antagas visa ett resultat gynnsammare än det verkliga.

Kommitterades tillägg af 20 %, i följd däraf att påbörjadt tusental skall stämpelbeläggas såsom helt tusental samt för belopp deponerade hos bankirer, torde redan i och för sig vara för högt. Tillskottet i inkomst å depositioner hos bankirer torde i verkligheten hafva varit mycket ringa. Ett mycket stort antal depositionsbevis, i synnerhet sådana å större belopp, sluta å jämna tusental; att öfverskotten utöfver jämna tusental å öfriga bevis skulle kunna höja stämpelinkomsten med närmelsevis 20 %, är ej gärna tänkbart. Härtill kommer, dels att uppgifterna å insättningar å

kapitalräkning omfatta äfven godtgjord ränta, som icke stämpelbelägges, dels att erforderliga approximationer genomgående äro så verkställda, att de snarare föranleda ett för högt än ett för lågt resultat.

Kommitterades beräkning är grundad på förhållandena år 1892.

Sedan dess ha bankernas depositions- och kapitalräkningar varit stadda i en nästan oafbruten stark stegring, som synes af följande siffror, hvilka visa beloppet af å samma räkningar vid slutet af följande år innestående medel:

1892	kr. 340,199,000
1893	» 348,952,000
1894	» 360,865,000
1895	» 352,063,000
1896	» 354,074,000
1897	» 390,265,000
1898	» 417,642,000
1899	» 489,956,000
1900	» 560,484,000
1901	» 630,993,000
1902	» 636,388,000

Ehuru beloppet af på nämnda räkningar innestående medel sedan år 1892 nära nog fördubblats, har stämpelafgiften för år 1902 säkerligen icke inbringat statskassan hälften af hvad som på grund af förhållandena år 1892 beräknades skola inflyta. Ja, efter all sannolikhet har ifrågasvarande stämpelafgift under intet enda år inbringat hälften af det ursprungligen beräknade beloppet.

Att på förhand exakt beräkna, hvad en ny stämpelafgift kommer att inbringa, låter sig af naturliga skäl ej göra. Men endast sällan torde hafva inträffat, att de på förhand uppställda beräkningarna realiserats så illa som i detta fall.

Hvar böra orsakerna till detta utomordentligt ogynnsamma resultat sökas?

Orsakerna härtill äro flera.

Före stämpelafgiftens införande var det regel, att deponenten, äfven om han icke hade behof af sina penningar, för att ha fria händer, omedelbart vid beloppets insättande uppsade depositionsbeviset; vid förfallotiden utbyttes i de flesta fall depositionsbeviset mot ett nytt, som i sin ordning genast uppsades o. s. v. Efter stämpelafgiftens införande ha uppsägningarna inskränkts till sådana fall, där deponenten verkligen haft behof af sina penningar. Vidare ha de före stämpelafgif-

tens införande allmänt brukliga depositionsbevisen på viss tid med fast ränta i stor skala utbytts mot depositionsbevis på uppsägning med växlande ränta. Slutligen har en del af den bankrörelse, som rätteligen hör hemma under depositions- och kapitalräkningarna flyttats till andra räkningar, i all synnerhet till sparkasseräkningen.

Genom nämnda inskränkning af uppsägningarna samt utbyte af depositionsbevis med fast ränta mot sådana med växlande ränta ha de förut tätta omsättningarna i hög grad minskats. Hvilken kraftigt hämmande inverkan stämpelafgiften haft på omsättningarna framgår af följande siffror, visande på depositions- och kapitalräkningarna under åren 1892—1897, d. v. s. de tre åren närmast före och närmast efter stämpelafgiftens införande, insatta belopp:

1892	kr. 558,679,000
1893	» 570,560,000
1894	» 598,492,000
1895	» 259,705,000
1896	» 214,345,000
1897	» 226,262,000

Emot ofvannämnda konvertering af depositionsbevis med fast ränta till bevis med växlande ränta kunna befogade anmärkningar icke göras. Ett dylikt utbyte medförde fördelar både för deponenterna och för bankerna. Deponenterna sparade stämpelkostnader. Besväret med uppsägning och utskrifning af nya bevis vid ränteförändringar undveks. Bankerna sågo sina depositionsräkningar antaga en långt stabilare natur än tillföre. När stämpelafgiften hade en sådan form, att man genom ett så enkelt och tillika fullt bankmässigt medel som nämnda utbyte kunde inbespara afgiften, var det blott helt naturligt, att detta medel skulle finna flitig användning.

Man har emellertid icke inskränkt sig till anlitande af endast fullt bankmässiga medel för att undgå stämpelafgiften. Äfven mindre bankmässiga medel ha anlitats. Det är ett allbekant faktum, att stämpelafgiften haft till följd, att bankernas sparkasseräkningar i talrika fall fått öfvertaga en del af den bankrörelse som enligt sin natur bort falla under depositions- och kapitalräkningarna. I ändamål att söka råda bot på detta missförhållande föreslog Kungl. Maj:t och antog Riksdagen år 1899 sådan ändring i banklagarne, att å medel, som på sparkasseräkning eller därmed likartad räkning insättas, ränta icke godtgöres för högre belopp än 3,000 kronor af en insättares tillgodohafvande. Samtidigt stadgades vissa villkor för återbetalningsskyldigheten beträffande dylika medel.

Huruvida man med dessa lagändringar vunnit det afsedda ändamålet, torde vara tvifvelaktigt. Åtminstone synes utvecklingen af bankernas sparkasseräkning under de senaste åren icke gifva vid handen, att så varit fallet. Beloppet af å nämnda räkning innestående medel har fortfarande varit i stigande samt utgjorde vid slutet af följande år:

1898	kr. 64,561,000
1899	» 75,461,000
1900	» 90,680,000
1901	» 103,128,000
1902	» 116,891,000

Det är emellertid icke endast sparkasseräkningen, som tjänat såsom förtäckt depositionsräkning. Äfven upp- och afskrifningsräkningen samt löpande räkningen hafva fått göra sådan tjänst.

Man får dock ej för strängt bedöma detta bankernas beteende. Stämpelafgiften har nämligen omöjliggjort insättningar på depositionsräkning på kort tid. Dylika depositioner kunna emellertid icke undvaras. De ingå såsom ett naturligt led i en fullständig bankrörelse.

Stämpelafgiften å depositions- och kapitalräkningsbevis kan således sägas i väsentlig mån hafva förfelat sitt statsfinansiella ändamål, på samma gång densamma störande ingripit i bankverksamhetens naturliga utveckling.

För afhjälpande af dessa missförhållanden föreslogs vid 1901 års riksdag i en i Andra Kammaren af herr Lindblad väckt motion stämpelafgiftens fördubbling, stämpelbeläggning en gång årligen af bevis, som står längre tid, samt utredning af frågan om stämpelbeläggning af insättningar på sparkasseräkning. Motionen föranledde emellertid ej till någon Riksdagens åtgärd.

Genom stämpelafgiftens fördubbling samt uttagande årligen skulle gifvetvis statskassans intressen blifva bättre tillgodosedda. Men äfven om stämpelafgiften utsträcktes till insättningar på sparkasseräkning, under det öfriga närbesläktade räkningar lämnades stämpelfria, skulle härigenom stämpelafgiftens störande inflytande på bankverksamheten icke undanröjas. Snarare skulle detta inflytande stegras genom stämpelafgiftens fördubbling och därmed följande ökade ansträngningar att undgå stämpeln.

Mot den ifrågavarande stämpelafgiften i dess nuvarande form kan göras den befogade anmärkningen, att afgiften icke är afpassad efter det beskattade föremålets värde såsom skatteobjekt. Detta värde ligger näm-

ligen icke allenast i depositionsbevisets kapitalbelopp, utan utgör en kombination af kapitalbeloppet, tiden, under hvilken depositionen blir stående, samt räntefoten.

Denna kombination finner sitt naturliga uttryck i beloppet af räntefkastningen, hvilket belopp allena på ett absolut riktigt sätt angifver depositionsbevisets värde såsom skatteobjekt. Stämpelafgiften bör därför utgå i förhållande till detta belopp. Härigenom skulle sådana orimligheter undvikas, som, exempelvis, att ett depositionsbevis å 10,000 kr., som står i sex månader och lämnar 200 kr. i räntefkastning, drabbas af samma stämpelafgift som ett depositionsbevis å 10,000 kr., som står i fem år och lämnar 2,000 kr. i räntefkastning. Ingen torde kunna bestrida, att icke det senare depositionsbeviset har många gånger större skatteförmåga än det förra.

Men om räntefkastningen lägges till grund för stämpelafgiften å medel, innestående på depositions- och kapitalräkningarna, så läres icke finnas anledning att icke med samma afgift stämpelbelägga räntefkastningen äfven å medel, innestående på öfriga närbesläktade bankräkningar, upp- och afskrifningsräkning, folioräkning, sparkasseräkning, hushållsräkning o. s. v., äfvensom ränta godtskrifven, i löpande räkning.

Uttages stämpelafgiften i förhållande till räntefkastningen samt på samtliga räkningar, å hvilka bankerna mottaga penningar från allmänheten, vinnas följande fördelar: afgiften utgår efter fullt rationell beräkningsgrund, ingriper icke störande i bankrörelsen, kan ej undvikas och statskassan får sin beräknade inkomst.

Härtill kommer, att, då anledning icke torde finnas att lägga stämpel å medel innestående i de egentliga sparbankerna, den ojämna konkurrensen mellan dessa banker å ena sidan samt de enskilda bankernas och aktiebankernas sparkasseräkningar å andra sidan skulle genom sparkasseräkningarnas stämpelbeläggning erhålla en hälsosam hämsko utan att dock helt och hållet upphöra, hvilket ur synpunkten af sparbanksinsättarnes intresse icke torde vara önskligt.

Den såsom en följd af den nuvarande stämpelafgiften inträdda, för bankerna värdefulla stabiliteten i depositionsräkningen torde i följd af det numera allmänna bruket af depositionsbevis på uppsägning med växlande ränta icke komma att lida något afsevärdt afbräck genom ofvan antydda omläggning af stämpelafgiften.

Ej heller torde en på dylikt sätt anordnad stämpelafgift blifva för den kapitalplacerande allmänheten synnerligen betungande. Om stämpelafgiften bestämdes exempelvis till 2 % af räntefkastningen, skulle detta i det närmaste motsvara den stämpelafgift, som nu drabbar ett å depositions-

eller kapitalräkning insatt belopp, hvilket blir stående under åtta månader.

En afgift af 2 % af räntefkastningen skulle, om depositionsräntan antages till 4 % samt upp- och afskrifningsräntan till 2 %, innebära en nedsättning i depositionsräntan till 3,92 % samt i upp- och afskrifningsräntan till 1,96 %, således en nedsättning af åtta resp. fyra hundradels procent. Denna nedsättning torde icke kunna anses betungande, om man besinnar, att när bankerna sänka sina räntesatser, så förekomma aldrig nedsättningar om mindre än en half procent.

Om afgiften bestämdes att utan någon inskränkning nedåt utgå med 20 öre för hvarje påbörjad tiotal kronor utbetald eller godtskrifven räntefkastning, skulle alla försök att undandraga sig stämpeln, genom det insatta beloppets fördelning på flera bevis eller motböcker, omöjliggöras.

En på dylikt sätt fastställd stämpelafgift skulle lämna statskassan följande ungefärliga inkomst, beräknad på grund af bankernas ställning den 30 juni 1903.

Hos bankerna innestående nämnda dag:

på depositions- och kapitalräkning	kr. 643,849,000	
på sparkasseräkning	» 135,059,000	
på löpande räkning	» 31,305,000	
	kr. 810,213,000	
4 % ränta därå		kr. 32,408,520
på upp- och afskrifningsräkning	kr. 100,743,000	
2 % ränta därå		» 2,014,860
	summa räntefkastning	kr. 34,423,380
2 % stämpelafgift härå utgör		» 688,468

till hvilket belopp den ungefärliga inkomsten alltså skulle kunna beräknas, oafsedt det tillskott, som skulle uppstå dels för medel innestående hos bankirer, dels i följd därpå att påbörjad tiotal kronor skulle stämpelbeläggas som fullt tiotal.

Några synnerligen stora svårigheter vid tillämpningen torde icke behöfva befaras.

Hvarje utbetalning eller godtskrifning af ränta å någon af ifrågasvarande bankräkningar betingar antingen en anteckning å depositionsbeviset eller i motboken eller meddelande af räntebesked eller kontokurant, och bör det ej vara med några afsevärda svårigheter förenadt att vid utbetalningen eller godtskrifningen af räntan förse depositionsbevis, motbok, räntebesked eller kontokurant med erforderlig stämpel.

Såsom bekant, handlägges postsparbankens hela inlåningsrörelse på så sätt, att stämplat anbringas i motböckerna till belopp motsvarande insättningar.

Under åberopande af hvad sålunda anfördt blifvit, tillåter jag mig vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och förelägga Riksdagen förslag till förändring och utsträckning i ofvan antydd riktning af nu gällande stämpelafgift för bevis om insättning å depositions- och kapitalräkning.

Stockholm den 19 januari 1904.

Victor Moll.
